

VALORIZACIJA KRAJOBRAZNIH VRIJEDNOSTI GRADA ORAHOVICE I NJENE OKOLICE

Rončević, Branimir

Undergraduate thesis / Završni rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:169365>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

1. UVOD

Ispod padina Krndije u Virovitičko-podravskoj županiji smjestilo se prastaro naselje Orahovica okruženo bujnim zelenilom, prvi put spomenuto 1228. godine pod imenom Raholcha. Svojim je sjevernim dijelom Orahovica otvorena prema ravničarskim predjelima, a jugozapadnim dijelom graniči s obroncima Papuka i Krndije, odnosno Parkom prirode Papuk na nadmorskoj visini od 180 m. Grad Orahovica sastoji se od 13 naselja: Bijeljevina Orahovička, Crkvari, Dolci, Donja Pištana, Duzluk, Gornja Pištana, Karlovac Feričanački, Kokočak, Magadinovac, Nova Jošava, Orahovica, Stara Jošava i Šumeđe, a okružuje ju prostrano prirodno područje s naglašenim estetskim, ekološkim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima. Valorizacija krajobraznih vrijednosti koje mogu biti osnova za razvoj agroturizma orahovačkog kraja opisana je u Diplomskom radu studentice arhitekture Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, Mateje Vrkić. Taj rad bila je i polazna točka istraživanja kojeg donosi ovaj rad, a odnosi se na valorizaciju krajobraznih vrijednosti grada Orahovice i njene okolice. Grad Orahovica zauzima površinu od tek 123.9 km², no bogatstvo kulturno-povijesne baštine i prirodnih fenomenima, daje veliki potencijal za razvoj kontinentalnog turizma. Unutar pejzažnih vrijednosti naglašena je planinska formacija Papuka sa svojim gustim šumama, obroncima, slapovima, potocima i jezerima, geotermalnim izvorima, te malim udaljenim objektima građenim od drveta, pa čak i cijelim selima autohtonog identiteta; zaštićenim spomenicima prirode; ambijentalnim i kulturnim vrijednostima. Prepoznati ovo izuzetno očuvano prirodno stanište i krajobraz, sa svim antropogenim učincima u svrhu budućeg razvoja, nameće se kao nužnost, pa je proučavanje mogućnosti uz valorizaciju svega viđenog na terenu od izuzetne važnosti.

2. MATERIJALI I METODE

U ovom radu korištena je sva dostupna literatura, napravljena istraživanja u povijesnom arhivu grada Orahovice, cijeli je krajobraz snimljen, proučen na terenu i fotodokumentiran. Kao cilj rada istražene su mogućnosti razvoja grada Orahovice na temelju njenih valoriziranih povijesno-kulturnih, krajobraznih i gospodarstvenih vrijednosti. Na kraju rada date su mogućnosti razvoja.

3. GRAD ORAHOVICA

3.1. Povijesna geneza

Orahovica se u povijesti prvi puta spominje u ispravi kralja Andrije II. iz 1228. godine kojom se određuju međe između posjeda porodice Teten iz Ozyaga (Osuvak) i posjeda plemenite porodice Orahovičke iz Orahovice. U ispravi se navodi da su posjedi povezani vrlo dobrim tvrdim cestama. U srednjovjekovnim pismenim izvorima Orahovica se spominje kao grad (oppidum), posjed (possesio) i područje (territorium). Grad Orahovica sredinom XIV. stoljeća spominje se kao kraljevski posjed. Kralj Ludovik 1357., u zamjenu za grad Zrin, daje Orahovicu Nikoli Kontu i sinu njegova brata Jakabu Leukusu (Totu). Nakon te zamjene Orahovica postaje moćan zidani grad uz zemljišni posjed koji se ubrzano razvija. Poslije 1420. godine Orahovicu dobiva u nasljedstvo moćna hrvatska plemićka porodica Gorjanski iz Gorjana. Kao gospodar Orahovice isticao se Nikola II. Ova porodica je znatno unaprijedila i osnažila gospodarski i kulturni život u Orahovici, kada je dograđeno nekoliko tvrđavskih objekata. Nakon smrti posljednjeg muškog nasljednika u porodici Gorjanskih, u posjed Orahovice ulazi oko 1470. Lovro Iločki. Poslije smrti Lovre Iločkog, 1522. grad Orahovica dolazi u posjed Ladislava Morea de Cula koji je bio posljednji gospodar Orahovice prije dolaska Turaka u ove krajeve. U lipnju 1543. godine grad, posjed i teritorij Orahovice zauzeli su Turci. Njihova vlast trajala je 144 godine, do 1687. Poslije oslobođanja od Turaka Orahovica s cijelim orahovičkim posjedom postaje 1704. godine vlasništvom Carske komore. Orahovica je nakon toga promijenila nekoliko vlasnika, a 1733. godine grofovi Pejačevići Orahovicu prodaju pridošlom bogatašu iz Makedonije Demetru Mihaloviću, čija je porodica orahovički posjed zadržala sve do kraja XIX. stoljeća. Posljednji ugledni član ove loze Antun Mihalović bio je hrvatski ban u razdoblju od 1917 do 1918. (Mažuran, Ive ; 2008).

3.2. Poljoprivreda i gospodarstvo

U samome gradu djeluje više tvrtki od kojih su neke već desetljećima razlog uspješne industrijske klime. Najstarija i najuspješnija tvrtka u Orahovici je Radlovac IGM d.d., istaknuti proizvođač kamenih materijala i betona. Radlovac je među malobrojnim kompanijama u Hrvatskoj i Europi koja se može pohvaliti stogodišnjom tradicijom. Od nekih velikih industrija poput KIO Keramike koja dugi niz godina proizvodi keramičke pločice nekad poznate u cijeloj regiji, ističu se i one manje obiteljske tvrtke koje se uspješno bave drvnom tehnologijom poput Ciprijanović d.o.o. i Pan parket Orahovica. Istovremeno se u Orahovici razvija i poljoprivredna djelatnost na čelu sa Poljoprivrednim Poduzećem Orahovica najpoznatijim po uzgoju i preradi lješnjaka, te Eurovoće. Sve te grane na jedno mjesto okuplja međunarodni sajam „SLAVIN“ koji se svake godine održava u Orahovici u trajanju od tri dana. razvoja Orahovice. Te tvrtke zapošljavaju mnogobrojne građane i stvaraju pozitivnu gospodarsku.

3.2.1. Ribnjačarstvo

Ribnjaci su opremljeni najmodernijom tehnologijom za uzgoj slatkovodne ribe. Potpuna automatizacija omogućava električno napajanje na svim dijelovima ribnjaka, a osigurana je i optička mreža čime su svi ribnjaci povezani u jedinstven sustav kojim se iz centralne sobe upravlja automatskim hranjenjem. Uz to sustav u svakom trenutku ima podatke o parametrima vode (kisik, pH vrijednost, temperatura vode...) čime se postiže praćenje riba i omogućava se postizanje optimalnih uvjeta za uzgoj riba. Automatizacija ribnjaka osigurava maksimalnu efikasnost svih poslovnih procesa, kvalitetnog sustava praćenja, mjerenja i kontrole te korištenje najmodernijih rješenja iz područja energetike, mrežnih tehnologija, automatizacije i softverskih rješenja. Riba koje se uzgajaju su: Crvenperka, Derverika, Srebrni karas, Tolstobik bijeli, Tolstobik sivi, Patuljasti somić, Štuka, Linjak, Smuđ, Šaran, Bijeli amur, Som. Na ribnjacima PP Orahovice Grudnjak i Donji Miholjac pruža se mogućnost sportskog ribolova. Na ribnjacima se može kampirati te postoji mogućnost noćnog ribolova. Također, moguća je priprema roštilja i fiša, najam suncobrana i prostirki za ribu te kupnja grickalica, alkoholnih i

bezalkoholnih pića. Ribnjačarstvo Grudnjak (slika 1) umjetno je močvarno stanište posebne krajobrazne i ornitološke vrijednosti na kojem se uzgaja riba. Ukupna površina ribnjaka je 1.020 ha. Od ukupnih površina ribnjaka mladičnjaci čine 34,5%, a uzgajališta za konzumnu ribu 65,5%.

Slika 1 Grudnjak

Izvor: <http://www.pporahovica.hr/Ribnjaci-36.aspx>

Ribnjak Donji Miholjac (slika 2) pripada potpuno prirodnom sustavu klasičnih šaranskih ribnjaka, jer u svojoj strukturi ima sve potrebne kategorije objekata (od matičnjaka, predgrijališta, mrijestilišta, rastilišta, mladičnjaka, tovišta i zimnjaka) za uzgoj i skladištenje ribe. Ribnjak Donji Miholjac (slika 2) proteže se na 975 ha, a rijeka Drava osigurava neograničenu vodu potrebnu za proizvodnju. U Baranjskim ribnjacima smješteno je mrijestilište koje se sastoji od dva odvojena recirkulacijska sistema. Jedan se koristi za pripremu matica za mrijest, a drugi služi za inkubaciju ikre i podraštavanje ličinki. Dio mrijestilišta za pripremu matica za mrijest sastoji se od 6 većih i 6 manjih bazena te 2 velika kružna bazena. U bazenima za ribu omogućeno je automatsko praćenje potrebnih parametara vode CO₂, pH i O₂. Ukupni kapacitet mrijestilišta je 50 milijuna ličinki u turnusu.

Slika 2 Donji Miholjac

Izvor: <http://www.pporahovica.hr/Ribnjaci-36.aspx>

3.2.2. Vinogradarstvo

Dugogodišnja tradicija, veliki kontrast između toplog perioda zrnjenja i hladnije temperature koja omogućava grožđu da dosegne živahnu kiselost čini vinograde PP Orahovice (slika 3) idealnim za uzgajanje određenih vinskih sorti. Nasadi se nalaze na padinama Papuka i Krndije na visini od 135 do 260 m nadmorske visine što im daje idealnu osunčanost, ali i omogućava hlađenje koje dolazi s rijeke Drave. Zato su vina posebnog okusa i kvalitete. Proizvode se u modernoj vinariji opremljenoj inox posuđem s mogućnošću hlađenja, gdje se fermentacija i čuvanje odvija u strogo kontroliranim uvjetima. U vinariji se fermentacija crnog vina odvija u 5 vinifikatora od kojih su dva vertikalna, jedan horizontalni te dva vinifikatora tipa Gimar. Grožđe se preša u tri pneumatske preše. Uz takav strogo kontrolirani način proizvodnje PP Orahovica u mogućnosti je isporučiti ujednačenu vrhunsku kvalitetu vina. Vinogradi (slika 3) su smješteni na 10 lokacija: Jezerac, Krčenik, Velike ledine, Martin, Albus, Grabovi, Lipovac, Toplice, Ribnjak i Sićevo.

Slika 3 Vinogradi

Izvor: <http://www.pporahovica.hr>

Vina u ponudi su Silvanac zeleni, Frankovka, Graševina, Pinot sivi, Sauvignon, Rajnski rizling, Chardonnay. Posebnost Silvanca zelenog iz orahovačkih vinograda proizlazi iz smještaja vinograda koji se nalaze na blagim podnožjima planina i brežuljcima Papuka i Krndije uz ravnice s maglovitim jutrima, izloženi laganom pro hladnom strujanju zraka koji dolazi s rijeke Drave. Nadomak samog centra Orahovice nalazi se stari podrum koji je unatoč novoizgrađenim vinarijama i dalje u funkciji. Sagrađen je 1894. godine, a dao ga je sagraditi poznati orahovački vinogradar i vinar Martin pl. Nagy. Bačve različitih veličina, od starog slavonskog hrasta, zapremina od 9385 litara pa do manjih od 3500 litara, fiksirane na drvenim postoljima, čuvaju brižno uzgojenu frankovku. U idealnim uvjetima, u spokojnom miru i mraku, idealne vlažnosti i temperature orahovačka frankovka odlično je vino čuvano na stari, tradicijski način.

3.2.3. Voćarstvo

PP Orahovica najveći je proizvođač lješnjaka u Hrvatskoj i regiji, a u svom poslovnom sastavu ima i najmoderniji pogon za doradu lješnjaka. Na 264 ha uzgajaju se lješnjaci sortimenta: istarski dugi, rimski i haleški div. PP Orahovica je i najveći izvoznik lješnjaka na tržišta EU-a i regije. Lješnjaci se proizvode na 230 ha nasada lijeske starosti 28 godina, te 46 ha mladog nasada zasađenog u jesen 2011. godine. Plantaža se nalazi između sela Donja Pištana, Bukvik i Čačinci te je ujedno i najveća u Europi. Godišnja proizvodnja iznosi 500-600 tona i

namijenjena je domaćem i stranom tržištu. U jednoj vegetacijskoj godini u rasadniku se proizvede do 100.000 komada vrhunskih sadnica lijeske. Uzgojni oblik je grmolika vaza koji je prilagođen mehaniziranoj berbi i zaštiti od bolesti i štetnika. PP Orahovica ima najmoderniji pogon za doradu lješnjaka u Hrvatskoj, u kojemu se doraduje, odnosno obavlja proces pročišćavanja, sušenja, kalibriranja, odvajanja jezgre od ljuske te sortiranja i pakiranja lješnjaka. Osim PP Orahovice u gradu djeluje još jedna tvrtka kojoj je voćarstvo primarni sektor. Eurovoće je najveći proizvođač pasteriziranog voća i povrća na ovim prostorima. Godišnje preradi 15 tisuća tona voća i povrća, a ostvaruje promet od približno 150 milijuna kuna. Svojim kupcima Eurovoće pruža širok asortiman proizvoda koji je podijeljen u tri proizvodna programa: slatki (odnosi se na džemove, marmelade, pekmeze i compote,) kiseli (odnosi se na krastavce, ciklu, feferon, ajvar i miješanu salatu), te HORECA program (namijenjen kuhinjama u hotelima i restoranima).

3.2.4. Ratarstvo

Ratarstvo se odvija na 6 955 ha obrađenih površina gdje se uzgajaju u najvećim količinama pšenica, soja, kukuruz te šećerna i uljana repica. U proizvodnji se koriste najmodernije tehnologije koje osiguravaju stabilnost prinosa bez obzira na vremenske utjecaje, a pažljivim iskorištavanjem resursa osiguran je potpuni sklad prirode i proizvodnje. Osim uzgoja ratarskih kultura PP Orahovica usmjerena je i na proizvodnju sjemenskih usjeva. Okosnicu sjemenskog uzgoja čine soja i uljana repica koje se osim za vlastite potrebe pakiraju i plasiraju za potrebe tržišta. U sklopu PP Orahovice djeluje i silos kapaciteta 35 000 tona. U silosu se skladište i čuvaju ratarske kulture: uljana repica, soja, pšenica, kukuruz, ječam i suncokret. Automatsko vaganje ratarskih usjeva obavlja se na dva otkupna mjesta u silosima Čačinci i Pista krivaja.

3.2.5. Stočarstvo

Na više od 1200 hektara PP Orahovica uzgaja stoku u sustavu krava-tele pasmina simentalac, sharole i limousine. Svinjogojstvo obuhvaća uzgoj francuskih pasmina Naima i Gallia.

Držanje i uzgoj odvija se na dvije govedarske farme Vereš Majtur i Krivaja. Junad većinom dolazi iz uzgoja krava-tele. Junad se hrani prirodnom hranom, sijenom i kukuruzom s vlastitih površina, što osigurava vrhunsku kvalitetu mesa. Na svinjogojskoj farmi Zdenci uzgajaju se svinje francuskih pasmina naima i galia. U planu je izgradnja najsuvremenije farme i povećanje kapaciteta. Krave se slobodno drže na pregonskim pašnjacima gdje se same tele i odgajaju telad, koja se hrani mlijekom, a kasnije i sama pase. Na taj se način osigurava kvalitetna telad za daljnji tov i proizvodnju najkvalitetnijeg goveđeg mesa. Tim uzgojem čuva se prirodna ravnoteža, smanjeno je onečišćenje tla, vode i zraka, a proizvodnja je usklađena sa svim propisima o ekološkoj, organskoj i biološkoj proizvodnji.

3.3. Znamenitosti u gradu

3.3.1. Orahovačka vodenica

Sagrađena je početkom dvadesetog stoljeća, a najstarija fotografija datira iz 1912. godine. Vlasnici vodenice (slika 4,5) bili su takozvani „poredari“. Postojao je red po kojem se vršila meljava žitarica u vodenici. Unaprijed se znalo tko i kada može doći samljati žitarice. To su bile obitelji koje su imale pravo korištenja vodenice. Pravo korištenja vodenice (slika 4,5) određivalo se prema tome koliko je koja porodica (poredar) uložila sredstava i rada u izgradnji i održavanju vodenice (slika 4,5). Poredari su morali plaćati i majstora mlinara. Mlinar je o svemu vodio brigu, a poglavito o oštini mljevenog vodeničkog kamenja. Vodenica (slika 4,5) je bila u pogonu tijekom cijelog dana, ovisno o potrebi. Meljava se vršila čak i preko noći. Tada je bilo više vode. Danju je na istom vodotoku, koristeći snagu vode, radila električna centrala (današnja zgrada orahovačke pekare), te valjaonica bakrenih limova.

Slika 4 Vodenica danas

Slika 5 Vodenica nekada

Izvor: privatna zbirka obitelji Rađenović,
Orahovica

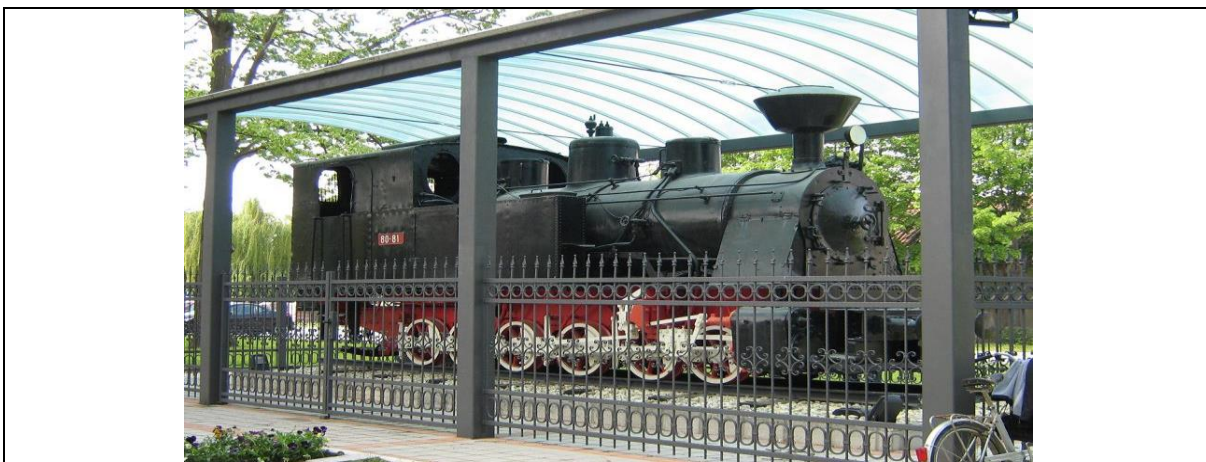
Izvor: privatna zbirka obitelji Rađenović,
Orahovica

Tip orahovačke vodenice (slika 4,5) nalazimo u enciklopediji strojeva F. Razumovića. Ona spada u kategoriju vodenica s ulazom vode u sredini. Takav tip vodenice bio je rijedak na ovim područjima. Kroničar bilježi da je ova vodenica (slika 4,5) bila jedna od najbržih u regiji. Stare vojne zemljovidne karte Austro-ugarske monarhije potvrđuju kako je tih godina postojao rijedak tip vodenice. Bilježe također podatak da je uz taj vodotok, ili kako ga karte nazivaju „Orahovačka rika“, postojalo još jedanaest vodenica, potočara. U muzeju u Munchenu čuva se maketa nekadašnjeg izgleda orahovačke vodenice (slika 4,5).

3.3.2. Lokomotiva „Ćiro“

Čini dvadesettonska masu sa šestosovinskim pogonom te je posjedovala brzinu i do trideset kilometara na sat. Vukao je za sobom teretne vagone pretrpane kamenom i drvetom. Prvi vlak u Orahovicu stigao je 2. siječnja 1907. godine. Već sljedeće godine sagrađena je i željeznička stanica. To je izvuklo Orahovicu iz prometne zabiti. Punih šezdeset godina prolazili su vlakovi razgranatom željezničkom mrežom sve do kamenoloma i šumskih depoa. Zadnji put svoju paru iz kipućeg kotla „Ćiro“ (slika 6) je na orahovačkom kolodvoru ispustio 1967. godine, i odvezio svoju posljednju vožnju iz Orahovice. Postoje priče da su u svijetu izrađene samo

dvije ovakve lokomotive (slika 6), od kojih se jednoj izgubio trag negdje na Divljem Zapadu, a druga je svoje stajalište pronašla upravo u Orahovici.

Slika 6 Lokomotiva “Ćiro”

Izvor: http://www.papukgeopark.com/publikacije/srednjovjekovna_bastina.pdf

3.3.3. Knjižnica i muzej

Današnja knjižnica i muzej nalaze se u zgradi koja je nekada bila dvorac plemićke obitelji Mihalović. Zgrada je smještena u centru grada a u njoj je 1877. godine otvorena pučka čitaonica.

3.3.4. Barokni križevi

1757., godinu dana nakon izgradnje crkve, podignuto je šest baroknih križeva na različitim lokacijama. Tri križa su u međuvremenu srušena, a tri su ostala do danas (slika 7). Dva se nalaze u Riječanima, a jedan kod župnog ureda.

Slika 7 Križevi

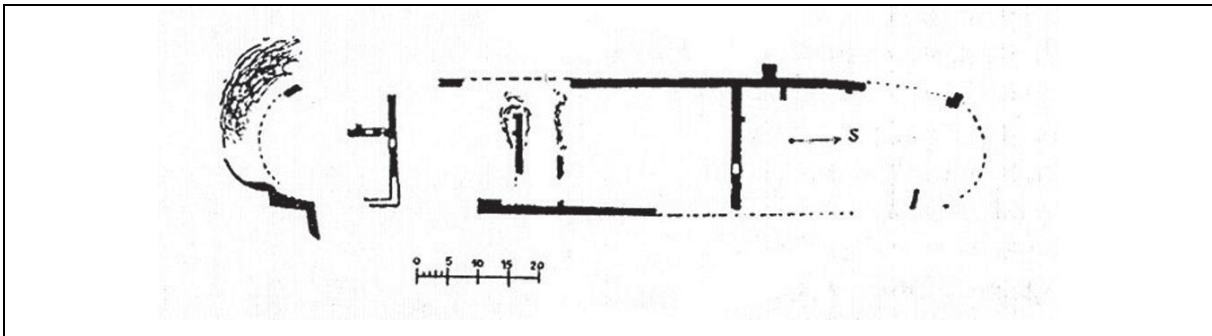
Izvor: Branimir Rončević

4. KULTURNO-POVIJESNE VRIJEDNOSTI

Kulturne vrijednosti grada čine spomenici profanog i sakralnog karaktera, spomen objekti i arheološki lokaliteti.

4.1. Stari grad Oršulić

Ostaci srednjovjekovne utvrde Oršulić, poznatije kao Stari grad, nalaze se na planini Papuk, ispod vrha Kapavac (792 m), na oko 3 km udaljenosti od Ružica grada. Utvrda je izgrađena na teško pristupačnom brijegu na oko 700 m nadmorske visine, zaštićena strmim brdskim kosinama. Riječ je o plemićkom gradu ili utvrdi koja još nije sasvim istražena. O ovoj utvrdi nema izravnih povijesnih podataka, iako je moguće da se u povijesnim izvorima iz 13. i 14. stoljeća neki podaci odnose upravo na ovu utvrdu, a ne na obližnji Ružica grad. Do sada nisu pronađeni tragovi udobnog stanovanja. To govori da je služila isključivo u vojničke svrhe. Kompleks utvrde u tlocrtu (slika 8) ima oblik izduženog pravokutnika orijentiranog u pravcu sjever–jug sa završnim polukružnim kulama na sjevernoj i južnoj strani. Izrazito izduženi oblik utvrde prati konfiguraciju terena. Zidovi su dugački oko 115 m, a u najširem dijelu utvrda ima širinu od oko 25 m. Tlocrt (slika 8) otkriva razdiobu utvrde na četiri dijela. Na svakoj strani nalazila su se posebna pojačanja za efikasnu obranu. Dio zidova sačuvan je u visini do 7 m, a na jednom od zidova naziru se tragovi vrata i uskog prozorskog okvira. Stijene na kojima je smještena utvrda upotrijebljene su za temelje zidina koje su izgrađene lomljenim kamenom. Dok je vanjsko lice zidova obloženo priklesanim kamenom, unutrašnjost je izvedena manjim lomljenim kamenjem i velikim količinama gašenog vapna. Čini se da je cijela utvrda bila ožbukana žućkasto-smeđom bojom. Unutar kompleksa utvrde naziru se pregradni zidovi u smjeru sjever-jug, no kako još nisu obavljena arheološka istraživanja, o unutrašnjem rasporedu prostorija, te lokaciji cisterne i drugih objekata, ne može se ništa zaključiti (Bačić, D.2009.).

Slika 8 Tlocrt starog grada Oršulić

Izvor: http://www.papukgeopark.com/publikacije/srednjovjekovna_bastina.pdf

Ove srednjovjekovne utvrde danas se nalaze podalje od glavne cestovne komunikacije koja preko Krndije povezuje Orahovicu i Kutjevo. Stariji je put, ucrtan na habsburškoj vojnoj karti iz 1782. godine, prolazio nešto zapadnije i nije slijedio potok Tisovac kao današnja cesta, već je išao zapadno od potoka Vođenice i ispod Ružica grada dalje prema utvrdi Oršulić i preko vrha Kapavac prelazio na drugu stranu Krndije. Pretpostavlja se da je to stara srednjovjekovna cesta, danas markirana planinarska staza zvana "rimski put". Tome u prilog govori i sam položaj srednjovjekovnih orahovačkih utvrda s kojih se moglo vršiti nadzor nad okolnim prometnicama. Stari grad (slika 8) velika je povijesna nepoznanica. Njegova prošlost nedovoljno je istražena, ne zna se čak ni otkuda mu to ime. Omiljena je destinacija planinara i rijetkih izletnika (Bačić, D.2009.).

4.2. Ružica grad

Srednjovjekovna utvrda Ružica grad (slika 9), jedna od najvećih srednjovjekovnih fortifikacijskih kompleksa u Hrvatskoj, nalazi se 2,5 km sjeverozapadno od Orahovice. Smještena između sjevernih obronaka Papuka i Krndije, južno od sela Duzluk, površine 8000 m² zauzima hrbat na visini od 378 m, pristupačan samo s južne strane. Ružica grad (slika 9) je najbolje znanstveno istražen, valoriziran i prezentiran spomenik kulture najviše kategorije na ovom prostoru (Bačić, D. 2009.). Tijekom svog postojanja Ružica grad (slika 9) se često dograđivao, uređivao i obnavljao. Izgrađen je u više faza, a u tlocrtu ima oblik nepravilne elipse. Zidan je pretežno lomljenim kamenom, dok su mlađi dijelovi izgrađeni opekam.

Glavni dio kompleksa zauzima raskošan, dobro utvrđeni pomno zaštićen palas, uz koji je na istoku prislonjena dvorska kapela. Palaču sa zapadne i istočne strane okružuju različite radne i stambene prostorije, a utvrdu izvana opasuju obrambeni bedemi (najveće debljine 9 m) i kule (Bačić, D. 2009.).

Slika 9 Ružica grad

Izvor: http://www.papukgeopark.com/publikacije/srednjovjekovna_bastina.pdf

Palas je građen na visinu dva kata. Središnji dio zauzima unutarnje dvorište s trijemom preko kojeg se pristupalo svim ostalim dijelovima palače. U sjevernom dijelu smještene su prostrane sobe namijenjene udobnom stanovanju, dobro osvijetljene nizom prozora i grijane kaminima, čiji su tragovi dobro vidljivi. Uske prostorije natkrivene bačvastim svodom, koji je još sačuvan u južnom dijelu palače, imale su uglavnom gospodarsku namjenu (Bačić, D. 2009.). S istočne strane palasa, pored kule, smještena je prostrana dvoetažna gotička dvorska kapela s trostraničnim završetkom svetišta, poduprta kontraforima. Zidovi kapele perforirani su visokim šiljastolučnim gotičkim prozorima s vrsno obrađenim profiliranim prozorskim okvirima. Dvorska kapela Ružica grada jedna je od najvećih kapela u utverdama srednjovjekovne Slavonije, a specifična je kao tip crkve–tvrđave, jer je prizemlje građevine služilo kao kapela, dok je gornja etaža zaštićena kruništem sa strijelnicama služila u obrambene svrhe (Bačić, D. 2009.). Uz palaču i kapelu sačuvan je i niz drugih prostorija namijenjenih za stanovanje i različite zanatske radionice. O visokom standardu stanovanja na

Ružica gradu (slika 9) svjedoče različiti arheološki ostatci: podovi prostorija bili su popločeni pravilno klesanim kamenim pločama, prozori palače bili su ostakljeni, a utvrda je imala sustav vodovoda. O udobnosti stanovanja govore i tragovi većeg broja kamina koji su bili bogato ukrašeni keramičkim pećnjacima. Dijelove palače ukrašavali su umjetnički oblikovani i vrlo precizno klesani elementi kamene plastike poput kružnih stubišta, dovratnika, nadvratnika, konzola, vijenaca i kapitela. U stambenim prostorijama nalazila su se sjedala smještena u prozorskim udubljenjima. Obilan arheološki materijal s Ružica grada (slika 9) obuhvaća kasnogotičku i renesansnu arhitektonsku kamenu plastiku, predmete od metala, keramike, kosti, stakla, te pećnjake. Osobito su brojni i raznovrsni nalazi svakodnevnih uporabnih predmeta, različitih alata i oruđa, oružja poput strijela i buzdovana, mačeva i oklopa, dijelova pušaka, kamenih kugli za topove ili katapulte, konjičke opreme, lokota, ključeva, svijećnjaka, pribora za jelo, okova i pribora za pisanje. Također su brojni nalazi keramičkog posuđa, od svakodnevne grube uporabne keramike, sve do fine renesansne oslikane keramike uvezene iz Italije, luksuzne turske majolike, pa čak i primjeraka kineskog porculana. Posebno su značajni ostatci keramičkih pećnjaka iz kojih su zidane kaljeve peći jer predstavljaju rijetke primjerke vrhunskih radova umjetničkog obrta kasne gotike i renesanse na ovim prostorima. Oblici i dekoracija ovih pećnjaka svjedoče o bogatstvu, trgovini, modi i trendovima u umjetnosti i obrtu u 15. i 16. stoljeću na području Slavonije. Prvi zaštitni radovi na obnovi Ružica grada (slika 9) započeli su 1966. godine od strane Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku, a posljednji su izvedeni 1989. godine. Radilo se o raščišćavanju ruševina, podzidavanju i učvršćivanju otkopanih zidova. Obavljena je konzervacija i djelomična rekonstrukcija zidova, kontrafora i bedema u zatečenom slogu. Na gornje krajeve zidova stavljen je humus radi zaštite od smrzavanja. Provedena arheološka istraživanja i bogatstvo nalaza doveli su do važnih podataka i spoznaja o izgledu i funkcioniranju utvrde, te životu njezinih stanovnika (Bačić, D. 2009.).

4.3. Plemićka kurija

Neposredno ispod kasnosrednjovjekovne i renesansne utvrde Ružica (slika 9) kraj Orahovice, na udaljenosti od oko 600 m zračne linije, smještena je plemićka kurija (*Curiae Nobilitaris*)

(slika 10). Riječ je o ostacima renesansne kurije koja se sastojala od većeg sklopa zgrada, te je služila vlasnicima Ružica grada (slika 9) kao udobno ladanjsko prebivalište pod zaštitom utvrde u koju se moglo skloniti u slučaju opasnosti. Kurija (slika 10) je nastala u 15. ili 16. stoljeću, na prijelazu kasne gotike u renesansu, istovremeno s utvrdom Ružica (slika 9), o čemu svjedoče način gradnje, oblici prozora, tragovi kamina, te sačuvana fino klesana renesansna kamena konzola kamina. Vidljivi su ostatci zidova u tlocrtu oblika slova ‘‘L’’, visine oko 10 m sa sačuvanim pojedinim prozorskim otvorima (Sučić, S. 1998.).

Slika 10 Ostaci plemićke kurije

Izvor: http://www.papukgeopark.com/publikacije/srednjovjekovna_bastina.pdf

Prema ostacima zidova može se zaključiti da je građevina imala izduženi pravokutni oblik. Duži sjeverni zid, dugačak je 28 m, a kraći zapadni zid dug je 10 m. Kurija (slika 10) je sagrađena na dva kata o čemu svjedoče kvadratični utori za drvene grede koje su nosile stropove. Zidovi su građeni od većeg i manjeg priklesanog kamena uz pokoju opeku, te manjih kamenih oblutaka koji su vjerojatno dopremljeni iz obližnjeg potoka. Uglovi zidova pojačani su većim pravilno klesanim kamenim kvadrima. Na pojedinim dijelovima vanjskih i unutarnjih zidova objekta dobro su sačuvani ostatci žbuke u dva sloja. Od elemenata arhitektonske plastike sačuvane su dvije klesane kamene konzole. Jedna je jednostavnog oblika, a druga ima ‘‘s’’ oblik s geometrijskom profilacijom. Neposredno uz kuriju se nalaze ostatci građevnih struktura unutar kojih su pronađeni ulomci keramike analogne keramičkom materijalu s Ružica grada (slika 9) koji se okvirno datiraju u period 15.– 17. stoljeća. Ostaci

Curiae Nobilitaris (slika 10) predstavljaju na području Slavonije rijedak primjer samostalno stojeće profane građevine koja pripada kasnoj gotici odnosno ranoj renesansi. U prilog tome govori i činjenica o uskoj povezanosti kurije s Ružica gradom (slika 9), jednom od najbolje očuvanih srednjovjekovno-renesansnih utvrda koja zajedno s kurijom tvori usko povezanu i jedinstvenu spomeničku cjelinu (Sučić, S. 1998.).

4.4. Crkve

4.4.1. Manastir Svetog Nikole

Manastir sv. Nikole (Nikolaja) (slika 11) nalazi se oko 3 km južno od grada Orahovice, ispod gorskih vrhova Petrov vrh i Djedov nos. Manastir je smješten na osami, u manjoj brdskoj dolini gornjeg toka Babinog potoka koji nedaleko izvire pod nazivom Iskrica. Manastir sv. Nikole (slika 11) osnovan je krajem 16. stoljeća, svakako prije 1579. godine, kada ga osmanlijski popis Požeškog sandžaka spominje kao "manastir Remeta" na području Orahovačke nahije. Toponim Remeta, izveden od latinske riječi *eremita*, što znači pustinjač, i arheološki nalazi ostataka starije crkve ispod sadašnje manastirske, upućuju na pretpostavku da je ranije na istom mjestu postojao srednjovjekovni samostan, za kojeg se pretpostavlja da je bio pavlinski. Najstariji sačuvani zapisi iz samog manastira potječu iz 1583. godine. Iz njih se saznaje da je manastir Remeta u rukama pravoslavnih monaha i da je titular manastirske crkve sv. Nikolaj. Manastir (slika 11) je nastao u nekoliko faza od 16. stoljeća, kada je 1592. godine izgrađena manastirska crkva sv. Nikole, pa sve do pred Drugi svjetski rat. Zatvoreni kompleks manastira sačinjava nekoliko zgrada smještenih oko manastirske crkve. Crkva (slika 11) ima trikonhalni tlocrt s visokim centralnim tamburom s kupolom, kojeg nose četiri stupa nad svetištem. Crkva (slika 11) je sagrađena u stilu moravske škole i predstavlja jedini primjer arhitekture ovog tipa na području Slavonije. Oslikana je freskama 1594. godine. S južne i sjeverne strane dvorišta manastira smješteni su konaci vezani traktom trpezarije koja zatvara dvorište sa zapada. U sjeveroistočnom dijelu dvorišta 1735. godine izgrađena je kula četverokutnog tlocrta, a između nje i sjevernog konaka nalazi se zidani ulaz u manastirsko dvorište. Sjevernu i dijelom istočnu stranu dvorišta zatvara zidana ograda sa stupcima i

ispunom od željeznih rešetaka. Solidno građenu kasnobaroknu katnicu južnog konaka, smještenu na južnoj strani manastirskog platoa, izgradili su od 1775. do 1777. godine domaći majstori Dime Bojović i Konstantin. Ulaz u južni konak postavljen je centralno na sjevernom pročelju koje je duž prizemlja i kata raščlanjeno arkadama. Arkade su zazidane 1835. godine, a na njihovo mjesto su postavljeni prozori. Ispod južnog konaka cijelom je dužinom smješten podrum s bačvastim svodom. U vrijeme borbi za oslobođenje od osmanlijske vlasti manastir sv. Nikole (slika 11) bio je teško oštećen. Obnovljen je tijekom 18. stoljeća, no već je 1804. godine oštećen u potresu, da bi 1835. godine bio ponovno obnovljen. Zgrada južnog konaka teško je stradala u vrijeme Drugog svjetskog rata. Manastir (slika 11) je tijekom Domovinskog rata napušten, a dio inventara krađom nepovratno izgubljen (Bačić, D. 2009.).

4.4.2. Župna crkva Uzašašća sv. Križa u Orahovici

Orahovačka župa (slika 12) spominje se u ranom srednjem vijeku, 1334. godine. Do sredine 18. stoljeća u Orahovici je postojala crkva posvećena Našašću svetog Križa. U izvještaju podnesenom biskupu 1730. godine kaže se da je crkva u Orahovici (slika 12) sagrađena od drveta. Župna crkva Uzašašća sv. Križa (slika 12), sagrađena 1756. godine, predstavlja najstariji sačuvani i najvredniji barokni arhitektonski spomenik grada Orahovice. Crkva (slika 12) ima zvonik koji je jednim dijelom također od drveta, i jedno posvećeno zvono. U crkvi (slika 12) su bila dva oltara sa slikama na koži. Crkva (slika 12) je jednobrodna, sa zvonikom koji centralno izrasta iz glavnog pročelja postavljajući se na njemu kao središnji plitko istaknuti rizalit. Bočna polja glavnog pročelja konkavno su uvučena, stvarajući tako karakteristični barokni valoviti ritam izmjenjivanja istaknutih i uvučenih dijelova. Bočna polja pročelja okrunjena su volutama, još jednim tipično baroknim motivom. Arhitektonska plastika pročelja sastoji se iz pilastara i višestruko profi liranih vijenaca. Zvonik završava baroknom lukovičastom kapom. Obrada pročelja pokazuje upotrebu žutog okera kao temeljne boje, te bijele boje arhitektonske plastike. Neposredno uz crkvu (slika 12) nalazi se veliki prizemni župni dvor sagrađen u 19. stoljeću (Bačić, D. 2009.).

4.4.3. Crkva Svetog Lovre – Crkvari

Crkva (slika 13) je jednobrodna gotička građevina s trostranim polukružnim završetkom s četiri potporna zida i gotičkim dovratnikom. Na osnovi izgleda južnog ulaza (portala) crkva (slika 13) okvirno datira iz 15. stoljeća, a prema nekim izvorima iz 14. ili čak 13. stoljeća. Kroničari je spominju kao crkvu Svetog Duha. Gradili su je križari na nadmorskoj visini od 206 metara. Istaknuti teren bio je vrlo pogodan strateški položaj. Okružena je dubokim opkopom i zemljanim bedemom, čiji su ostaci i danas vidljivi. Turci su nakon zauzimanja ovih krajeva prepoznali stratešku važnost ove destinacije. Odmah su je preuredili u jak obrambeni vojni objekt, s vojničkom posadom, konakom, štalom, kulom i šančevima za obranu. Nakon izгона Turaka iz Slavonije prišlo se obnovi uništenih svetišta i crkava. Crkvaračku su crkvu (slika 13) obnovili grofovi Pejačević. Crkva (slika 13) je preimenovana u hram Svetog Lovre, prema ranijim tradicijama i vremenu vladanja knezova i grofova Lovre i Nikole Iločkih. Posveta i blagoslov obavljani su pred velikim brojem vjernika 1743. godine. Pjevale su se svete pjesme, zvonilo zvono i pucali mužari. Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja otkriveni su dijelovi srednjovjekovne i barokne arhitekture sjeverno od crkve (slika 13). U okolini crkve (slika 13) otkriveno je niz grobnih cjelina, do sada ukupno 116 grobova. U grobovima i oko njih pronađene su tkanine vezene zlatnim nitima, jednostavne kopčice, brončani prsten, novci iz vremena Matije Korvina, srebrni novac... Ovi nalazi i detaljno snimanje grobnih cjelina omogućuju uspostavljanje vremenskih odnosa njihovog nastanka. Pouzdano se procjenjuje da pojedini nalazi datiraju iz 13. stoljeća (Sučić, S. 1998.).

Slika 11 Manastir sv. Nikole

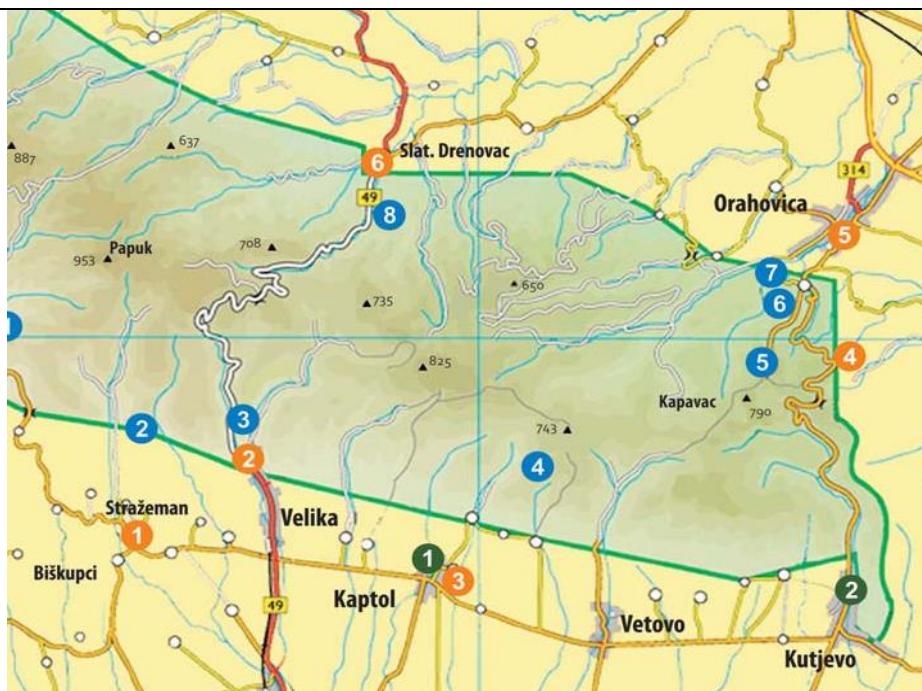

Slika 12 Župa u Orahovici

Slika 13 Crkva sv. Lovre

Izvor: http://www.papukgeopark.com/publikacije/srednjovjekovna_bastina.pdf

Slika 14 Karta Parka prirode Papuk s prikazom položaja spomenika srednjevjekovne baštine

Izvor: arhiva JU PP Papuk

Spomenici profanog karaktera:

- 5** Stari grad Oršulić
- 6** Ružica grad kod Orahovice
- 7** Plemićka kurija kod Orahovice

Spomenici sakralnog karaktera:

- 4** Manastir sv. Nikole kod Orahovice
- 5** Župna crkva sv. Križa u Orahovici

4.5. Parkovi

U gradu Orahovici ima sveukupno šest parkova koje uređuje komunalno poduzeće Papuk d.o.o. a prostiru se na sveukupnoj površini od 46012 m². Parkovna površina oscilira iz godine u godinu ovisno o financijskom stanju grada. Prvi parkovi podignuti su 1925. godine povodom tisućute obljetnice krunidbe kralja Tomislava. Sadile su se lipe i ruže puzavice, a posadio ih je dugogodišnji gradonačelnik mr.ph. Zvonimir Stošić. Danas najuređeniji park, Centralni park (slika 15), zauzima površinu od 12800 m², a nalazi se u samome centru Orahovice. Sadrži brojne šetnice koje vode do centralnog dijela parka u kojemu se nalazi pozornica namjenjena raznim zabavnim sadržajima. Kroz sredinu parka (slika 15) prolazi potok koji vodi do vodenice. Šetnicu uz rijeku Vučicu prate ruže penjačice. Park (slika 15) sadrži i uređeno dječje igralište i sjenicu. U parku se izgrađuje dodatna sjenica i umjetno jezero.

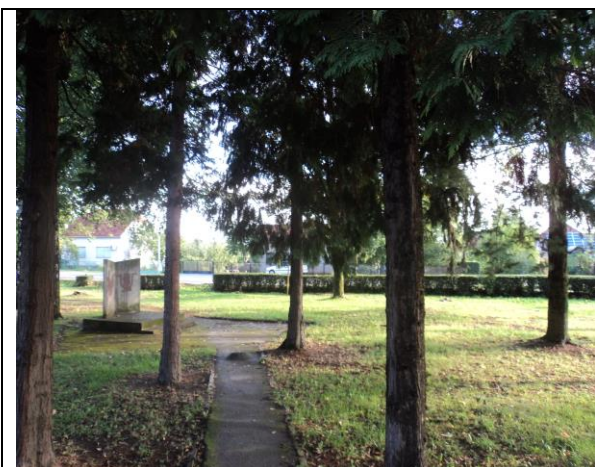
Slika 15 Centralni park

Izvor: Branimir Rončević

Najveći park (slika 16), površine 14170 m², nalazi se uz Stošićevo šetalište kraj rijeke Vučice. Sadrži tenisko igralište, boćalište, dječje igralište i nema uređenu šetnicu. Potrebna je detaljna i aktivna obnova parka.

Ostali parkovi su znatno manje površine, te manje uređeni. Park u Donjoj Orahovici (slika 17), površine 3200 m², je uglavnom zapušten i neuređen a sadrži spomenik kojemu je potrebna restauracija, te dvije staze od kojih je jedna nedovršena. Park Rajčula (slika 18), površine 6430 m², sadrži centralnu sijenicu, dječje igralište, boćalište, odbojkaško i nogometno igralište. Ima šetnicu, no park je samo polovično uređen, te mu je potrebna dodatna obnova.

Slika 17 Park u Donjoj Orahovici

Slika 18 Park na Rajčuli

Izvor: Branimir Rončević

Od biljnih vrsta u ovim parkovima prevladavaju:

Šimšir	<i>Buxus sempervirens</i>	Ruže penjačice	<i>Rosarium Uetersen</i>
Ljeska	<i>Corylus avellana</i>	Smreka	<i>Picea abies</i>
Orah	<i>Juglans</i>	Obična jela	<i>Abies alba</i>
Hrast lužnjak	<i>Quercus robur</i>	Crni jasen	<i>Fraxinus ornus</i>
Lipa sitnolisna	<i>Tilia parvifolia</i>	Crna topola	<i>Populus nigra</i>
Obični bor	<i>Pinus sylvestris</i>	Istočna platana	<i>Platanus orientalis</i>
Obični grab	<i>Carpinus betulus</i>	Gorski javor	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Klen	<i>Acer campestre</i>	Lipa velikolisna	<i>Tilia grandifolia</i>

Tablica 1 Biljne vrste

5. PRIRODNE I PEJZAŽNE VRIJEDNOSTI

Orahovica svojom granicom obuhvaća prostor jedinog geoparka u Hrvatskoj. Park prirode Papuk nalazi se na dodiru Istočne i središnje Hrvatske i pripada području Slavenskog gorja. Proteže se na površini od 336 kvadratnih kilometara i na području općina i gradova Kaptol, Velika, Brestovac, Kutjevo, Voćin, Čačinci te Orahovice. Od 23.4. 1999. Park prirode Papuk zaštićen je zbog velike geološke i biološke raznolikosti, te vrijedne kulturne i povijesne baštine. Taj specifični položaj pruža veliki potencijal za definiranje pejzažnih identiteta grada. Poljoprivredna tla nalaze se pretežno na nizinskom području, gospodarske šume na brežuljkastom, a šuma posebne namjene na brdsko-planinskom području.

5.1. Pejzažne vrijednosti

Riječ je o prostranom prirodnom i dijelom kultiviranom brdsko-planinskom području iznimne geološke i biološke raznolikosti s naglašenim estetskim, ekološkim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima. Prirodna baština je evidentirana ali nezaštićena.

5.2. Flora

Analizom flornih elemenata šireg područja slavenskog gorja u biljno geografskom pogledu evidentna je pripadnost eurosibirsko-sjevernoameričkoj regiji sa zabilježenih nešto manje od 1500 vrsta. Najzastupljeniji su euroazijski, europski i srednjeeuropski uz znatnu prisutnost južноеuropskog i mediteranskog flornog elementa. Floristički sustav Parka prirode Papuk bogat je i raznolik, što je posljedica reljefnih kontrasta, velike različitosti geološke građe, te raznolikih pedoloških i klimatskih utjecaja. Zbog izloženosti opasnostima izumiranja i nestajanja za pojedine biljne vrste važno je zaštititi čitavu biljnu zajednicu ili pak cjelokupni ekosustav. Ekološki uvjeti u kojima se određena vrsta može održati i opstati najbolje se mogu očuvati oblikovanjem botaničkih rezervata.

		
Slika 19 Ozimnica <i>Eranthis hyemalis</i>	Slika 20 Božikovina <i>Ilex aquifolium</i>	Slika 21 Lovorasti likovac <i>Daphne laureola</i>
Izvor: http://www.pp-papuk.hr/		

Višegodišnja biljka. Stabljika je uspravna, šuplja, gola i zelena do tamnosmeđa, a izbija iz gomoljasto odebljalog podanka. Prizemni listovi su na dugačkoj peteljci, okruglasto srcoliki, prstasto dijeljeni na 5 do 7 segmenata koji su većinom dublje ili pliće razrezani, a razvijaju se poslije cvjetanja. Cvjetovi su pojedinačni, 2 do 3 cm u promjeru, a okružuju ih 3 dlanoliko izdijeljena, manje-više horizontalno postavljena listića. Raste na svijetlim i toplim staništima, u svijetlim listopadnim šumama, rubovima šuma i šikara hrastovo-grabovog pojasa, zatim u voćnjacima, travnjacima i njivama. Ozimnica (slika 19) je rijetka biljka, tercijarni je relik, a brojnost se smanjuje krčenjem šuma te preoravanjem livada. Zaštićena je Zakonom o zaštiti prirode od 10. lipnja 1958. godine na svim prirodnim nalazištima. Božikovina (slika 20) je zimzeleni grm, rjeđe stablo do 10 m visine. Listovi su goli, kožasti, valovitog ruba s bodljikama, tamnozeleni i sjajni. Valovitost i bodljikavost listova s vremenom se mijenja, pa može i posve nestati. Cvjetovi su jednospolni i dvodomni, maleni i skupljeni u paštitate cvatove žućkaste boje, razvijeni u pazušcima listova. Plod je crvena koštunica poput bobice. Biljka (slika 20) može doživjeti starost i do 300 godina. Raste na dubljim, rahlim i karbonatnim staništima, bukovih i bukovo-jelovih šuma, a rjeđe u miješanim šumama. Božikovina (slika 20) je ugrožena vrsta, a brojnost se smanjuje ponajviše zbog sječe u dekorativne svrhe. Vrsta je zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode od 9. lipnja 1953. god. To je drvenasti zimzeleni grm visok 40 do 120 cm i neznatno razgranjen. Listovi su duguljasto kopljasti, kožasti, goli, s određenim sjajem i spiralno raspoređeni na stabljici. Cvjetovi su skupljeni u viseće grozdaste cvatove, zelenkaste ili zelenkastožute boje. Ovaj likovac (slika 21) raste u mezofilnim bukovim šumama brdskog pojasa, djelomično zalazeći i u termofilne

šume na rahlim, svježim i bogatim tlima na karbonatnoj podlozi. Lovorasti likovac (slika 21) rijetka je vrsta, a brojnost se smanjuje zbog branja u dekorativne svrhe te zbog uništavanja staništa sječom šuma. Zaštićen je temeljem Zakona o zaštiti prirode od 16. travnja 1952. godine na svim prirodnim nalazištima.

	
<p>Slika 22 Tisa <i>Taxus baccata</i></p>	<p>Slika 23 Uskolisna perunika <i>Iris graminea</i></p>
<p>Izvor: http://www.pp-papuk.hr/</p>	

Tisa (slika 22) je zimzeleni grm ili nisko drvo, široke i zaobljene krošnje, sporog je rasta, a može doseći visinu i do 15 m s deblom u promjeru do 1 m. Listovi su odozgo tamnozeleni i sjajni, a odozdo imaju dvije blijedozelene pruge. Listovi su većinom češljasto raspoređeni, a na granama ostaju 4 do 5 godina. Muški cvjetovi pojavljuju se već ujesen u obliku žućkastih glavičastih tvorevina, a ženski cvjetovi tek u proljeće, pojedinačno i prekriveni ljuskama. Plod čini tamnosmeđa, jajasta sjemenka obavijena mesnatim omotačem (arilus), koji je u početku zelen, a kasnije crvene boje. Svi dijelovi tise (slika 22) osim arilusa, a naročito iglice, otrovni su zbog prisustva alkaloida taksina. Zrelost dosegne oko tridesete godine a doživi i više od tisuću godina. Dolazi u pojasu bukovih i bukovo-jelovih šuma, većinom na sjenovitim, a uspijeva i na otvorenim položajima. Brojnost se smanjuje zbog sječe kvalitetnog drveta, a sam rast je vrlo usporen. Drvo je vrlo dobre kvalitete. Biljka (slika 22) je zaštićena Zakonom o zaštiti prirode od 9. svibnja 1969. godine na svim prirodnim nalazištima. Uskolisna perunika (slika 23) ima kratak i tanak podanak. Stabljika je vitka, dvobrida i visoka oko 15 do 35 cm. Listovi su linearni i dugi poput listova trave, široki pola do 1 cm i nadvisuju stabljiku. Cvjetovi su dvospolni, pravilni 1 do 2 na stabljici modroružičaste boje, s tamnijim žilicama i

uzdužnim prugama, vrlo ugodna mirisa. Ova perunika (slika 23) raste u termofilnim listopadnim šumama i šikarama na blago humusnim, pjeskovitim ili kamenitim staništima, od nizinskog do brdskog pojasa. U flori Hrvatske je zastupljena u šumama i obroncima obraslim grmljem u gorskim i pretplaninskim područjima. Brojnost se smanjuje zbog branja u dekorativne svrhe.

	
<p>Slika 24. Šumska sirištara <i>Gentiana asclepiadea</i></p>	<p>Slika 25 Srijemuš, Medvjedi luk <i>Allium ursinum</i></p>
<p>http://www.pp-papuk.hr/</p>	

Šumska sirištara (slika 24) je višegodišnja biljka visoka 20 do 60 cm, a i više. Iz podanka se razvija više stabljika koje su uspravne ili blago na niže nagnute. Listovi su brojni, sjedeći, pri dnu zaobljeni, inače su kopljasti i ušiljeni. Prizemne rozete nema. Cvjetovi su pojedinačni ili po 2 do 3 zajedno u pazušću listova. Čaška i vjenčić su zvonasti s trokutastim i šiljastim vrhovima. Cvjetovi su dosta veliki, (5,5 cm) tamne azurnomodre boje, rjeđe svijetlomodre ili ljubičaste, a rijetko bijele boje. Iznutra su crvenoljubičaste točke i svjetlije uzdužne pruge. Cvate od srpnja do rujna. Raste u šumama brdskog i pretplaninskog područja, rubovima šuma, travnjacima i šumskim čistinama, na vlažnim staništima. Biljka (slika 24) raste pojedinačno ili u manjim busenima, a brojnost se smanjuje zbog promjena ekoloških uvjeta i branja. Srijemuš (slika 25) je trajna biljka visine od 20- 25cm s duguljastom podzemnom stabljikom, obavijenom bijelom i prozirnom kožicom iz koje izbijaju duguljasti i plosnati listovi. Stabljika je uspravna, nešto uglasta, bez listova, i na njoj se razvijaju u glavičastim cvatovima bijeli cvijetovi zvjezdasta oblika. Razmnožavanje se obavlja putem sjemena koje je crne boje,

kojega najvećim dijelom raznose mravi (mirmekohorija). Karakterizira ga snažan miris te okus sličan češnjaku. Posjeduje izrazito lijekovita svojstva.

5.3. Fauna

Područje Parka prirode Papuk svojim geomorfološkim, klimatskim i vegetacijskim obilježjima pruža izvrsna prirodna staništa brojnim životinjskim vrstama. Ovdje obitavaju gotovo svi predstavnici srednjoeuropske faune. Prije više od 200 godina prema zapisima prirodoslovca Taubea na Papuku su nekada živjeli medvjedi, vukovi, risovi i dabrovi koji su vremenom nestali. Guste šume Papuka pokazale su se kao idealno stanište i sklonište brojnoj divljači. Staništa im se preklapaju pa na istim lokalitetima možemo sresti više životinjskih vrsta: jelen obični (slika 26), srna (slika 26) obična i divlja svinja. Od manjih sisavaca susreću se lisica, jazavac, kuna zlatica, lasica pa čak i vidra koja obitava u potoku Brzaji. Od ostale faune u grmlju možemo naći ježa i krticu, na zemlji i drveću brojnu populaciju kornjaša, leptira i drugih kukaca.

Slika 26 Jelen i srne

Izvor: <http://www.pp-papuk.hr/>

Brojni planinski potoci na Papuku predstavljaju stanište specifičnim ribljim vrstama, vodozemcima i gmazovima. Hladna, bistra voda potoka Brzaje, Kovačice, Dubočanke je stanište autohtone potočne pastreve koja se u gornjim tokovima papučkih potoka prirodno

mrijesti, a susreću se još i potočna mrena i paklara. Od životinja vodenog biotopa nalazimo još ugroženu populaciju potočnog raka i kornjače te više vrsta žaba. Ptičji svijet Parka prirode prilično je raznolik i bogat, prvenstveno šumskim pticama. Teško je naći mjesto gdje se neće čuti pjev ptica. Ptice, neke svojim izgledom, a neke pjevom daju poseban ugođaj šumama Papuka. Najveći predstavnici među šumskim pticama danas su zastupljeni samo vrlo rijetkim grabljivicama od kojih se svojim izgledom i ponašanjem ističe škanjac mišar. Vrlo je lijepa i upadljiva šumska ptica crnožuta vuga zlatna čiji ugodan glasan pjev oživljava šume i šumarke. Kralja svih pjevača, slavuja malog najčešće nalazimo u pošumljenim uvalama i u šumama nižih nadmorskih visina. Iako je raznolikost životinjskih vrsta na Papuku znatna, neke vrste brojnošću populacije su dosta ugrožene. Stoga da se ne ponovi priča papučkog medvjeda, vuka ili risa potrebna je učinkovitija zaštita, znanstveno istraživanje i pažljivo gospodarenje ovoga područja.

5.4. Vegetacija

Prostor obiluje prirodnim ljepotama i različitim pejzažima. Poljoprivredna tla, te šumska područja prate razlike terena. Ekološki uvjeti koje zahtijeva Panonsko bukovo - jelova šuma (*Abieti - Fagetum pannonicum*) u ovom području na Papuku prisutni su u optimalnim vrijednostima od nadmorske visine 500 do 900 m. To su prosječne godišnje količine padalina od 1250 mm i njihov pravilan raspored, relativna vlažnost zraka oko 78 %, te srednja godišnja temperatura od 8,9 °C. Šuma bukve i jele dolazi u sjeverozapadnim višim dijelovima Parka. Razvijena je na matičnoj podlozi tinjčevih škriljavaca i granita te na distrično smeđem humoznom i tipičnom tlu i rankeru regolitičnom i posmeđenom. U sloju drveća dominira bukva, dok jela dolazi više pojedinačno i u manjim grupama. U sloju grmlja (koji je oskudan zbog gustog sklopa) svojstveni su obični likovac, božikovina, širokolisna kurika, lijeska i bazga, dok u sloju prizemnog rašća dolaze vrlo brojni mezofilni elementi. Osnovna ekološka obilježja šume gorskog javora i običnog jasena (*Chrysanthemo macrophylli - Aceretum pseudoplatani*) su dugo zadržavanje snijega i pojačana vlažnost tla sa dosta dušika. Tla su svježja, humusna i dublja s jasno izraženim umbričnim humusno akumulativnim horizontom. Zbog toga se ova zajednica najčešće razvija na rankeru posmeđenom i regolitičnom, na

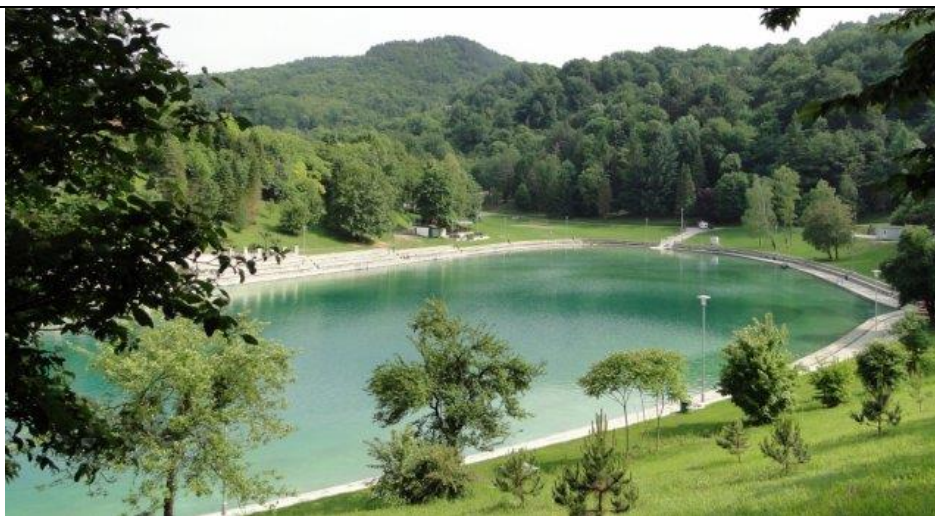
distričnom smeđem humusnom tlu, a nešto manje na koluviju distričnom. U sloju drveća pridolaze gorski javor, obični jasen, planinski brijest, jela i bukva, a u sloju grmlja crna bazga, lijeska, malina, kupina, likovci, pomladak jasena, javora i jele, dok u sloju prizemnog rašća dominiraju nitrofiti. Zajednica brdsko bukove šume s mrtvom koprivom (*Lamio orvale - Fagetum sylvaticae*) rasprostire se u visinskom pojasu od 250 do 800 m.n.v., između kitnjakovo-grabovih i bukovo-jelovih šuma. Na nižim visinama zauzima sjeverne strane i uvale, dok u višim zauzima prisojne strane. Predstavlja klimatogenu zajednicu u kojoj je bukva u svom optimumu i ima veliku gospodarsku vrijednost. Razvija se na različitim matičnim podlogama (kvarcitu, tinjčevim škriljalcima, filitima, gnajsevima, glinovitim naslagama i manjim dijelom vapnencima). Kao rezultat heterogenosti litološke podloge ova zajednica javlja se na većem broju tipova tala i to većinom distrično smeđem (tipičnom i lesiviranom) tlu, lesiviranom tipičnom tlu, eutričnom smeđem tlu, posmeđenoj rendzini te distričnom i karbonatnom koluviju. U sloju drveća dominira bukva, a još pridolaze kitnjak, gorski javor, mliječ, divlja trešnja, lipa i grab. Sloj grmlja slabo je razvijen, a uz granicu sa arealom zajednice bukve i jele ubacuju se grmovi jele. U višim dijelovima javlja se božikovina. U prizemnom sloju ističe se vrlo velika brojnost vrsta, dominiraju neutrofilni elementi, a posebno je karakterističan proljetni aspekt. Ima facijesa sa medveđim lukom. Acidofilna bukova zajednica šuma bukve s bekicom (*Luzulo - Fagetum sylvaticae*) dolazi na najstrmijim grebenima koji su pod stalnim utjecajem ispiranja i erozije. Asocijacija dolazi na matičnoj podlozi tinjčevih škriljavaca i kvarcita uglavnom na distričnom smeđem plitkom tlu. Tla su suha i skeletna, a pH se kreće između 4,5 - 6. U zajednici potpuno prevladavaju stabla bukve koja su loše kakvoće. U sloju grmlja također dolazi bukva dok je na otvorenijim dijelovima primjetan prodor kupine i paprati. U sloju prizemnog rašća prisutni su acidofilni elementi bukovih šuma. Sloj mahova je bujan i bogat vrstama. Zajednica submontanske šume bukve s tepavičastim šašem (*Carici pilosae - Fagetum sylvaticae Pelcer*) dolazi u sjeverozapadnim prigorskim dijelovima Parka. Ona je uvjetovana litološkom podlogom jer dolazi samo na lesu i lesolikim sedimentima. Na navedenim lokalitetima dolazi na lesiviranom tipičnom i eutričnom smeđem lesiviranom tlu na lesolikim sedimentima. U sloju drveća prevladava bukva, a pridolaze još kitnjak i gorski javor te grab. Sloj grmlja je osrednje razvijen, a u njemu obilnije pridolaze bazga i lipa. Sloj prizemnog rašća je dobro razvijen i u njemu prevladava trepavičasti šaš. Zajednica Ilirske šume hrasta kitnjaka i običnog graba

(*Epimedio - Carpinetum betuli*) zauzima niže dijelove Parka, blage padine i zaravni. Razvija se na distrično smeđim - lesiviranim tlima, eutrično smeđim tlima i koluvijima. Mezofilnog je karaktera. U sloju drveća dominira grab, a kitnjak ima široki raspon učešća u omjeru smjese. Pridolaze još klen, trešnja, kruška, cer i lipa. Sloj grmlja osrednje je razvijen, a dominiraju lijeska i kupina. Sloj prizemnog rašća dobro je razvijen i bogat vrstama, a dominiraju mezofilne vrste. Šuma hrasta kitnjaka s vlasuljom (*Festuco - Quercetum petraeae*) pridolazi uglavnom na južnim ekspozicijama, grebenima i izloženim stranama u zoni kitnjakovo-grabovih i bukovih šuma te se penje preko 700 m.n.v. Isključivo je termofilnog karaktera, a razvija se na matičnoj podlozi gnajsa, tinjčevih škrljavaca i dolomita na distričnim smeđim tipičnim i lesiviranim tlima, na smeđem tlu lesiviranom na dolomitu, a rjeđe na distričnom koluviju. Tla su suha, ispranog površinskog horizonta, skeletoidna. Za ovu zajednicu značajno je da u sloju drveća dominira kitnjak i potpuno izostaje grab. U sloju grmlja dolaze crni jasen i brekinja, dok se mjestimice ubacuje gust mladik lipe, bukva, javora i jasena. Uz rubove odsjeka u najvišim dijelovima i iznad dubljih jaraka ubacuju se grmovi jele. U sloju prizemnog rašća dominiraju acidofilno-termofilni elementi kitnjakovih šuma. Zajednica šuma hrasta kitnjaka s bekicom (*Luzulo - Quercetum petraeae*) se razvija na distričnom rankeru te na distričnim kambičnim tlima plitkim i srednje dubokim na litološkoj podlozi gnajsa, tinjčevih škrljavaca i andezita. Tla su suha i skeletna, ekstremno kisele reakcije. Areal zajednice je diskontinuiran, zauzima strme grebene i izložene padine na južnim, jugoistočnim i jugozapadnim ekspozicijama. Ima acidotermofilni karakter i siromašna je vrstama. U sloju drveća uz kitnjak mogu biti primješani lipa i bukva dok je sloj grmlja uglavnom slabo razvijen. U sloju prizemnog rašća dominiraju izrazito acidofilni elementi i mahovi. Šuma hrasta medunca i crnog jasena (*Orno - Quercetum pubescentis*) je azonalna edafski i reljefno uvjetovana zajednica koja predstavlja paraklimaks vegetacije na izloženim grebenima na kojima je izbila karbonatna litološka podloga. Dolazi iznad Velike do Radovanaca te ispod samog najvišeg vrha Papuka (953 m) na zapadnom grebenu. Kako se tlo postupno produbljuje prelazi u zajednicu hrasta kitnjaka i običnog graba. U sloju drveća prevladavaju medunac, cer i crni jasen, a pridolaze bukva, trešnja i klen. Sloj grmlja je obilan i bogat vrstama, kao i sloj prizemnog rašća, a dominiraju termofilni i bazofilni elementi. Šuma crne joha s drhtavim šašem (*Carici brisoides - Alnetum glutinosae*) se razvija uz potoke na aluvijalno-koluvijalnim pjeskovitim i glinovitim tlima koja su bogata dušikom. Kako se teren postupno diže prelazi

ova zajednica u zajednicu hrasta kitnjaka i običnog graba. Za razvoj ove azonalne zajednice presudnu ulogu ima tekuća voda. U sloju drveća dominira joha, a ponekad su joj primješani gorski jasen, crna topola i bijela vrba. U sloju grmlja dolaze bazga i kupina, a u prizemnom sloju dominiraju nitrofiti, a značajno je i veliko učešće drhtavog šaša. Šuma sladuna i cera (*Quercetum frainetto - cerris*) pridolazi u jugoistočnom području parka i zauzima zapadnu granicu svoga areala. Prema florinom sastavu predstavlja mezofilnu varijantu gdje je uz sladun i cer značajan udio graba, klena i šumske trešnje. Sloj grmlja i prirodnog rašća vrlo je bogat i prevladavaju acidofilni i termofilni elementi, a zastupljene su pašnjačke, nitrofilne i ruderalne vrste. Sladun je rijetka šumska vrsta u Hrvatskoj i jedino na padinama južne Krndije zauzima veće površine.

6. TURIZAM I REKREACIJA

Orahovica postaje sve popularnije turističko odredište ali i središte kontinentalnog turizma u Hrvatskoj. Ta informacija ni malo ne čudi s obzirom da se turizam u Orahovici razvija već desetljećima. 2005. godine proslavljeno je 100 godina turizma u Orahovici, a sve je krenulo formiranjem udruge za proljepšavanje Orahovice, izgradnjom prvog hotelskih soba, te velikog jezera kod mjesta Duzluk. Orahovica nudi pregršt sportsko-rekreativnih aktivnosti kao što su izgrađene brojne planinarske i biciklističke staze, područja namjenjena sportskom lovu i ribolovu, trekking i drugo. Najpoznatije mjesto Orahovice, izletišta "Orah" smješteno je u podnožju planine Papuk, kraj mjesta Duzluk udaljeno oko 1,5km zračne linije od centra Orahovice, a 3-4km vožnjom od centra. Izletišta krasi umjetno jezero (slika 27), koje je kroz zadnja dva desetljeća postalo glavna atrakcija kontinentalnog turizma na području Slavonije.

Slika 27. Jezero

Izvor: <http://www.virovitica.net>

Dovoljno je spomenuti rekordnih 12000 tisuća posijetitelja kroz jedan vikend. Jezero (slika 27) je dugo 208 metara, širina mu varira od 48,8 do 85,2 metara, a ima površinu od 1,7 hektara uz 65.000 kubika vode. Dubina mu doseže do 9 metara na sjevernoj strani gdje se ujedno nalazi i skakaona. Obala je dugačka 570 metara i u potpunosti je uređena. Okolo jezera (slika 27) su uređene travnate površine namjenjene za kampiranje. Od izletišta vodi poučna staza,

kroz staru bukovu šumu do srednjovjekovnog grada Ružice. Njezina dužina je 800 m sa uređenim stepenicama na strmijim dijelovima staze i uređenim izvorom podno zidina Ružica grada. Na stazi su postavljene 23 edukativne table sa sadržajima koji objašnjavaju biološku raznolikost šume, geološke karakteristike te vrijednu kulturno-povijesnu baštinu područja. U sklopu izletišta "Orah" nalaze se brojni atraktivni sadržaji koji nude različite zabavne te uslužne djelatnosti kao što su odbojka na pijesku, mogućnost iznajmljivanja roštilja, stolova, dječja igrališta, kafići i restorani. Svake godine, u proljeće, održava se manifestacija pod nazivom Orahovačko proljeće. Tijekom godina Orahovačko proljeće obogaćivano je novim sadržajima. Ponajprije su se u manifestaciju uključila kulturno-umjetnička društva, da bi danas Orahovačko proljeće bilo prepuno različitih događanja. Bogatstvo sadržaja Orahovačkog proljeća nije moguće prikazati u jednom danu. Stoga se ono već dugi niz godina organizira u više dana, tjedan, pa i duže.

7. VALORIZACIJA SNIMLJENIH VRIJEDNOSTI

7.1. Poljoprivreda i gospodarstvo

Polazeći od današnjeg stupnja razvijenosti i organiziranosti poljoprivredne proizvodnje moguće je očekivati daljnje unaprijeđenje obradivih površina te njihovu modernizaciju. Potrebno je proširiti nasade vinograda (slika 3), te zaštititi vinogradska područja kraja s obzirom da su oni vrijedni krajobrazni spomen, kao i autohtone sorte poput frankovke. Potrebno je i proširivanje oraničnih površina, izbjegavanje zastarjelih metoda i kultura kao i obavezno uvođenje navodnjavanja. Park prirode nudi bogate vrste lijekovitog bilja stoga se treba okrenuti proizvodnji, uzgoju te zaštititi lijekovitog bilja, s obzirom da je područje idealno za njihov uzgoj. Gotovo odlično riješenje je i trenutni razvoj obnovljivih izvora energije čime se može pohvaliti najveća solarna elektrana u Republici Hrvatskoj koja se nalazi u Orahovici. Ulaganja u sportski ribolov, proširenja i uređenja ribnjaka dovela bi do dodatnog razvoja kontinentalnog turizma.

7.2. Znamenitosti grada

Potrebna je zaštita te restauracija dva zapuštena barokna križa (slika 7), kako bi se spriječilo njihovo propadanje. Obvezna je zaštita, te pokušaj rekonstrukcije i revitalizacije staroga grada Oršulića (slika 8) te plemićke kurije (slika 10), ako uzmemo u obzir da su te dvije kulturne i vrlo važne povijesne građevine nedovoljno istražene. Potrebno je detaljnije provođenje zaštite Ružice grada (slika 9) jer je mogućnost urušavanja potencijalna. Rušenja povijesnih građevina i adaptacije starih devastirale su povijesnu jezgru grada. Potrebno je spriječiti devastaciju zaštićene i nezaštićene kulturne baštine te ju istražiti.

7.3. Parkovi i prirodne vrijednosti

Restauracija parkova, sadnja mladih stabala te biljnih vrsta dovelo bi do poboljšanja izgleda i kvalitete parkova. Potrebno je napraviti veći broj staza te obnoviti središnje dijelove parka, dodati sportsko-rekreacijske i vizualnih sadržaja. To se posebno odnosi na park uz rijeku Vučicu (slika 16), park u Donjoj Orahovici (slika 17) te park u Rajčuli (slika 18). Veliki je broj zaštićenih prirodnih vrijednosti koje se ne štite aktivno.

7.4. Turizam i rekreacija

Razvoj turizma i uređenje glavnog izvora turizma, izletišta "Orah" je i više nego zadovoljavajuć, no moguće je povećanje sadržajnih aktivnosti, poput uvođenja metodnih staza (planinarskih, biciklističkih) kao i rekreacijskih i adrenalinskih sadržaja. Također kada bi se jezero (slika 27) stavilo u funkciju kroz sva četiri godišnja doba, npr. izgradnja klizališta tokom zime, omogućio bi se dodatni prihod kroz cijelu godinu.

8. ZAKLJUČAK

Orahovica svojom granicom obuhvaća prostor jedinog geoparka u Hrvatskoj. Veliki broj zaštićenih vrijednosti kao i onih predviđenih za zaštitu ukazuje na kvalitetu ovog prostora koji ima velik potencijal za daljnji turistički razvoj, ali je isto tako veliki broj prirodnih vrijednosti koje još nisu zaštićene i na kojima se trenutno događaju različite devastacije, te onih koje se ne štite aktivno. Potrebno je hitno spriječiti devastaciju zaštićene i nezaštićene kulturne baštine, istražiti ju, te osigurati adekvatnu zaštitu. Ružica grad zaštićeni je spomenik kulture i jedan je od najvećih srednjovjekovnih utvrđenja, no ono danas propada, jer mu nedostaje aktivan pristup zaštiti. Orahovica ima potencijala u bliskoj budućnosti postati središte Hrvatskog kontinentalnog turizma, ali kako bi došla do ostvarenja toga cilja mora pristupiti još ozbiljnije ka čuvanju, iskorištavanju te održavanju svojih vrijednih kulturnih i povijesnih objekata i spomenika. Na dalje, što se tiče gospodarske valorizacije, ona ima potencijala razviti mnoge grane gospodarstva koje ne smiju ugroziti postojeće krajobrazne vrijednosti niti narušiti ekosustave kao što su vodeni režim, šumski pojas ili pak iskorištavanjem prirodnih bogatstava, kao što su stijene (kamenolomi), ugroziti vrijedni krajobraz. Tradicijske vrijednosti koje se i danas očituju u arhitekturi grada Orahovice i njenih okolnih mjesta, moraju se očuvati ponajviše metodom edukacije mladih kroz radionice očuvanja tradicijskih zanata, kulture življenja u tradicijskim kućama i seoskim imanjima. Šume koje okružuju orahovicu i sastavni su dio zaštićene prirode, svoju kategorizaciju zaštite ne smiju izgubiti, ali se mnoge površine mogu zasaditi novim šumskim formacijama pogodnim za eksploataciju i širenje gospodarstva. Na kraju možemo zaključiti da je grad Orahovica smješten unutar visoko vrijednog krajobraza te da su, sve prateće komponente unutar valoriziranog krajobraza vrijedna osnova za turistički i gospodarski razvoj ovog kraja.

9. LITERATURA

Knjiga:

1. Bačić, D. (2009.): Srednjovjekovna baština Parka prirode Papuk, Osijek.
2. Bačić, D. (2008.): Srednjovjekovna profana i sakralna baština u PP Papuk, Osijek.
3. Mažuran, I. (2008.): Orahovica - srednjovjekovna tvrđava, utvrđeni dvor, trgovište i grad, Orahovica.
4. Sučić, S. (1998.): Orahovica – slike iz prošlosti, Orahovica.

Jedinica s interneta:

1. <http://www.pporahovica.hr/> (7.7.2013.)
2. http://www.papukgeopark.com/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=70&lang=hr (7.7.2013.)
3. <http://www.orahovica.hr/turizam/izletiste-orah> (8.7.2013.)
4. <http://www.pp-papuk.hr/priroda.htm> (8.7.2013.)
5. <http://www.virovitica.net>

10. SAŽETAK

Poljoprivredni i gospodarski razvoj Orahovice je oduvijek bio stabilan. Dugogodišnje tvrtke su i dalje aktivne i zapošljavaju veći broj stanovništva. Prirodna i kulturna baština neko vrijeme je bila zanemarena, ali se počela oporavljati. S obzirom na geografski položaj, Orahovica ima zanimljiv izgled koji privlači posjetitelje i nudi zabavne aktivnosti. Centar ljetnih događanja je Orahovačko jezero. Grad ima bogatu vegetaciju, floru i faunu u kojoj prevladavaju zaštićene biljne i životinjske vrste. Park prirode „Papuk“ predstavlja veliki potencijal za razvoj turizma kao osnovu za razvitak grada. Za stare povjesne utvrde nije provedeno rješenje zaštite te im prijeti urušavanje. Parkovi grada su u procesu preuređenja za privlačniji vizualni dojam grada Orahovice. Valorizacija krajobraznih vrijednosti vrlo je visoka te bi se grad morao razvijati u smislu očuvanja svih prirodnih vrijednosti koje moramo sačuvati.

Ključne riječi: *Orahovica, zaštićene prirodne vrijednosti, krajobraz, valorizacija, turizam*

11. SUMMARY

Agriculture and economic development of Orahovica has always been stable. Long-trading companies are still active and they are employing a large number of population. Natural and cultural heritage for a while was completely ignored but it has started to recover. Due to the geographic location, Orahovica has an interesting look that attracts visitors, and offers fun activities. Center of summer events is Orahovica's lake. The town has a rich vegetation, flora and fauna, in which are dominating protected plants and animal species. Nature park, "Papuk", represents a great potential for tourism development as a basis for development of the city. There are no proper solutions for historical fortresses to protect threatened collapse. City parks are in the process of remodeling for more attractive visual impression of Orahovica. Valorization of landscape values is very high so the town should be developing in the way of protecting all natural values that need to be preserved.

Key words: *Orahovica, protected natural values, landscape, valorization, tourism*

12. POPIS TABLICA

Tablica 1; Biljne vrste str 24.

13. POPIS SLIKA

Slika 1 Grudnjak str.5

Slika 2 Donji Miholjac str.6

Slika 3 Vinogradi str. 7

Slika 4 Vodenica danas str. 10

Slika 5 Vodenica nekada str. 10

Slika 6 Lokomotiva “Ćiro” str. 11

Slika 7 Križevi str. 12

Slika 8 Tlocrt starog grada Oršulić str.14

Slika 9 Ružica grad str. 15

Slika 10 Ostaci plemićke kurije str. 17

Slika 11 Manastir sv. Nikole str. 20

Slika 12 Župa u Orahovici str. 20

Slika 13 Crkva sv. Lovre str. 20

Slika 14 Karta Parka prirode Papuk s prikazom položaja spomenika srednjovjekovne baštine
str. 21

Slika 15 Centralni park str. 22

Slika 16 Park uz Stošićevo šetalište str. 23

Slika 17 Park u Donjoj Orahovici str. 24

Slika 18 Park na Rajčuli str. 24

Slika 19 Ozimnica *Eranthis hyemalis* str. 26

Slika 20 Božikovina *Ilex aquifolium* str. 26

Slika 21 Lovorasti likovac *Daphne laureola* str. 26

Slika 22 Tisa *Taxus baccata* str. 27

Slika 23 Uskolisna perunika *Iris graminea* str. 27

Slika 24 Šumska sirištara *Gentiana asclepiadea* str. 28

Slika 25 Srijemuš, Medvjedi luk *Allium ursinum* str. 28

Slika 26 Jelen i srne str. 29

Slika 27 Jezero str. 34

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmayera
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Završni rad

VALORIZACIJA KRAJOBRAZNIH VRIJEDNOSTI GRADA ORAHOVICE I NJENE OKOLICE VALORIZATION OF LANDSCAPE VALUES OF ORAHOVICA TOWN AND ITS SURROUNDINGS

Branimir Rončević

Sažetak: Poljoprivredni i gospodarski razvoj Orahovice je oduvijek bio stabilan. Dugogodišnje tvrtke su i dalje aktivne i zapošljavaju veći broj stanovništva. Prirodna i kulturna baština neko vrijeme je bila zanemarena, ali se počela oporavljati. S obzirom na geografski položaj, Orahovica ima zanimljiv izgled koji privlači posjetitelje i nudi zabavne aktivnosti. Centar ljetnih događanja je Orahovačko jezero. Grad ima bogatu vegetaciju, floru i faunu u kojoj prevladavaju zaštićene biljne i životinjske vrste. Park prirode „Papuk“ predstavlja veliki potencijal za razvoj turizma kao osnovu za razvitak grada. Za stare povjesne utvrde nije provedeno rješenje zaštite te im prijeti urušavanje. Parkovi grada su u procesu preuređenja za privlačniji vizualni dojam grada Orahovice. Valorizacija krajobraznih vrijednosti vrlo je visoka te bi se grad morao razvijati u smislu očuvanja svih prirodnih vrijednosti koje moramo sačuvati.

Ključne riječi: *Orahovica, zaštićene prirodne vrijednosti, krajobraz, valorizacija, turizam*

Summary: Agriculture and economic development of Orahovica has always been stable. Long-trading companies are still active and they are employing a large number of population. Natural and cultural heritage for a while was completely ignored but it has started to recover. Due to the geographic location, Orahovica has an interesting look that attracts visitors, and offers fun activities. Center of summer events is Orahovica's lake. The town has a rich vegetation, flora and fauna, in which are dominating protected plants and animal species. Nature park, "Papuk", represents a great potential for tourism development as a basis for development of the city. There are no proper solutions for historical fortresses to protect threatened collapse. City parks are in the process of remodeling for more attractive visual impression of Orahovica. Valorization of landscape values is very high so the town should be developing in the way of protecting all natural values that need to be preserved.

Key words: *Orahovica, protected natural values, landscape, valorization, tourism*

Datum obrane: